

TŘI DÍLY ZAJÍMAVÉ LITERÁRNĚ HISTORICKÉ EDICE CERRONIHO DÍLA

VÁCLAV BARTŮŠEK

Jan Petr Cerroni (16. května 1753 Uherské Hradiště – 3. září 1826 Brno) byl poměrně známý moravský úředník, historik a archivář, sběratel rukopisů, archiválií a grafických listů (tzv. Cerroniho sbírka). Cerroniho život v sobě zahrnoval včetně bohatých, zejména vědeckých styků a kontaktů s mnohými osobnostmi, zájmy i díla, věnovaná hlavně dějinám vzdělávacích institucí na Moravě (např. i jezuitské univerzity v Olomouci) nebo i v Čechách (např. Karlo-Ferdinandova Univerzita) a další školské i řeholní instituce. Důležité byly také jeho slovníkové práce, zejména *Scriptores Regni Bohemiae*. Autoři úvodu Martin Svatoš a Ondřej Podavka) o tomto díle mu proto věnovali na několika stranách podrobnější rozbor, který zároveň pojednával o celém slovníku i jeho charakteru a srovnával jeho hesla i další údaje o něm, dříve než se přistoupilo ke zveřejnění vydání tiskem.

Pokud bude možné věnovat se podrobněji Cerroniho slovníku Spisovatelé království českého, bude vhodné se alespoň krátce vrátit ještě též k prvnímu dílu této edice, vzhledem k poznání metodiky i struktury prací na tomto vydání souboru, o němž se lze domnívat, že může přinést celou řadu nových poznatků pro poznání vývoje dějin naší literatury, zejména k novým pohledům na využívání důležitých literárněhistorických hledisek na počátku a v první polovině 19. století. Přispěje to tedy nejen k lepšímu poznání metodiky této práce na kritické edici, ale také k poznání vlastní struktury díla i kritického zhodnocení autorovy práce i využití jeho většího zpřístupnění pomocí moderní editorské činnosti, tak aby ho čtenáři z řad odborníků i širší kulturní veřejnosti mohli využít jako východisko pro další nové literárně historické výzkumy.

První z dílů byl vlastně jakýmsi průkopnickým svazkem, kde se zrodila pravidla pro tvář celého nového literárně historického projektu. Zde se musila stanovit struktura, která se bude zachovávat také v dalších následujících dílech celého zde prezentovaného projektu. Po úvodní stati, která byla podkladem i pro obecný úvod této recenze. To se nakonec ustálilo ve formě organizace vydávání jednotlivých dílů ve svazcích edice. Těch bylo celkem 24, což zhruba korespondovalo s počtem písmen užívaných tehdy v latinské abecedě. To umožnilo jejich rozdělení do dvanácti dílů po dvou písmenech a zasazení obou písmen do stabilního rámce, který zvyšuje účinek kritického vydávání textu. U prvního dílu je rovněž zachová-

na a kromě cenzurních poznámek zveřejněna a přeložena z latiny do češtiny (podobně jako jednotlivá hesla i v dalších dílech slovníku) také Cerroniho předmluva pod označením *Praefatio*.

Potom následovalo sepsání hesel podle jednotlivých dílů korespondujících s písmeny abecedy a obsahující kritické edice jednotlivých hesel. Společně vydané dvojice dílů doplňuje další aparát. Je zde obsažen rejstřík jmen autorů a jejich variant, kde hlavní je zvýrazněna. Pak následují značky editorů. Poznámka editorů (*Nota Editorum*) se týká autorů svazku a jeho opatření seznamem zkratk. Následují Zásady pro ediční zpracování latinských textů Cerroniho rukopisu *Scriptores Regni Bohemiae*, které se týkaly latinského pravopisu, Cerroniho zkratk, oddílů Cerroniho záznamů a zvláštních jevů, které editoři podrobněji rozepisují, záležitostí překladu, poznámkového aparátu (rovněž s rozpisy editorů) a seznamy (slovní zkratky a seznam literatury, kterou Cerroni zkráceně citoval. Karel Hádek a Václav Pumpřla připravili Zásady pro přepis českých textů *Scriptores Regni Bohemiae*. V. Pumpřla připravil též Zásady pro přepis německých textů *Scriptores Regni Bohemiae*. Daniel Polakovič přidal krátké Zásady pro přepis hebrejských textů *Scriptores Regni Bohemiae*. Dále následuje Seznam nerozepsaných zkratk v textu edice, Seznam obecně užívaných zkratk a zkratk institucí, Seznam Cerronim zkráceně citovaných pramenů a literatury, Seznam literatury zkráceně citované v poznámkovém aparátu. Doprovodný aparát uzavírají resumé a editorské poznámky v angličtině (Summary and Editions' Note). Překlad připravila Veronika Knotková.

V prvním díle patří mezi nejdelší hesla S. Adalbertus (Sv. Vojtěch) – první český biskup (*Libice nad Cidlinou, †23. 4. 997 Primorsk), Aerichalcus Sebastianus – Mosazný (*kol 1515 Přeštice, †20. 11. 1555 Wirtenberk), univerzitní děkan a kazatel v kapli Betlémské, pražský arcibiskup a lékař Albík z Uničova (1380 Uničov, †23. 7. 1427 Budín), Jan Augusta (*1500 Praha, †13. 1. 1572 Mladá Boleslav), českobratrský kazatel. Ve druhém díle (písmeno B) se můžeme nejvíce dozvědět o univerzitním mistru Bacháčkovi z Nauměřic (*11. 11. 1531 Neuměřice, †17. 2. 1612 Praha), jezuitovi Bohuslavu Balbínovi (*3. 12. 1621 Hradec Králové, †29. 11. 1688), právníkovi Basiliovi de Deutschenberg (*1683 Uhry, †25. 6. 1628 Praha), křížovníkovi a historikovi Janu Františku Beckovském (*16. 8. 1658 Havlíčkův-Německý Brod, †26. 12. 1725 Praha), císařském palatinovi Sigismundovi a Birken (*25. 4. 1626 Cheb, †12. 7. 1681 Norimberk), řečeném Betuliovi, osvícenci Janu Křtiteli Boháčovi (*14. 6. 1724 Žinkovy, †16. 10. 1768 Praha), astronomovi Tychonovi Brahem (*14. 12. 1546 Kundstrup, †14. 10. 1601 Praha, nejdelší heslo svazku), knězi Ondřeji z Brodu (†1427), luteránském děkanovi Zachariáši Brunčvíkovi (†po 1628), knězi Kašparu Bruschiovi (*9. 8. 1518 Ostrov, †1559 zavražděn v Německu), pražském arcibiskupovi Brusovi z Mohelnice (*13. 2. 1518 Mohelnice, †28. 8. 1580 Praha), šlechtici Václavu Budovcovi z Budova (*28. 8. 1559 Hradec Králové, †21. 6. 1621 Praha – popraven) a matematikovi Fredericku Bűthnerovi

(*11. 7. 1620 Opočno, †13. 2. 1701 Gdaňsk). Cerroni zařazoval nejen životopisy svých dávných předchůdců, ale také současníků a dokonce i spisovatelů, kteří ho přežili, jak můžeme např. vidět u hesla Bernard Bolzano. Tento filozof a pokrokový kněz přežil Cerroniho o 22 let (†1848).

Třetí a čtvrtý díl vydaný Cerronim, který obsahuje písmena C a D, tedy druhý díl edice, uvádí nejdříve ediční poznámka, za níž následují hesla dílů C a D. Potom jsou zařazeny přílohy se stejnými názvy jako v předcházejícím díle, avšak adekvátně upravené vzhledem k příslušnému dílu edice včetně, který příslušná písmena doprovází, závěrečného anglického resumé i ediční poznámky připraveného Veronikou Knotkovou i podobně jako v 1. svazku přiřazených též anglických klíčových slov.

Z delších hesel je možné uvést u písmene C např. biogramy známého univerzitního mistra z pražské univerzity Jana Kampána Vodňanského (*27. 12. 1572 Vodňany, †13. 12. 1622 Praha; 11 s.), vzdělance a biskupa Jana Karamuela z Lobkovic (*23. 5. 1606 Madrid, †7. 9. 1682 Miláno; 12 s.), humanistického básníka Georgia Carolidesa a Carlsperg (*11. 4. 1559 Praha, †11. 10. 1612 Praha), univerzitních mistrů Jakuba Codicilla (†1585) a astronoma Petra Codicilla z Tulechova (*24. 2. 1533 Sedlčany, †29. 10. 1589; 13 s.), exulanta Klemense a Libeo Monte, rodáka ze Žebráka (†po 1622), literáta a humanisty Jakuba Collina z Chotěřiny (*1516 Kouřim, †4. 6. 1566 Praha), faráře ze 14. století Mathea de Cracovia, (†5. 3. 1410 Praha), jazykovědec Christophora Crinesia (*10. 11. 1584, †28. 8. 1629, Altdorf u Norimberka), humanisty Davida Crinita de Hlawaczova (*10. 8. 1513 Nepomuk, †5. 4. 1586 Rakovník), humanisty Kašpara Cropacia (*1539 Plzeň, †3. 1. 1580 Plzeň) a jezuitského učence Georga Crugeria (*6. 11. 1608 Praha, †8. 3. 1671 Litoměřice), utrakvistického kněze Havla Czahery (*před 1500 Žatec, †11. 4. 1545 Ansbach).

Pod písmenem D najdeme rovněž delší biogramy. Melchior Danik, rytíř z Wostrova a Kočič byl učitel a zakladatel literátského bratrstva v Českém Brodě. Premonstrátským řádovým kanovníkem byl Alois David (*8. 12. 1757 Dřevohryzy), žák jezuity Jana Tesánka, který Cerroniho přežil (†22. 2. 1836 v Teplé). Je uveden rovněž humanista a utrakvistický kněz Georgius Dikastus z Mířkova (*24. 4. 1559 Mířkov, †1630). Poměrně delší heslo se týkalo také Jana Didaka, který zemřel v roce 1582 na mor ve Württenbergu. Delší biogram měl také Jan Ignác Dlouhoveský de Longa Villa (*6. 2. 1638 Dlouhá Ves u Vodňan, †10. 1. 1701 Praha), apoštolský protonotář, kanovník staroboleslavský, vyšehradský a litoměřický. Poměrně dosti místa věnoval Cerroni také historikovi a historiografovi z piaristického řádu P. Gelasiovi Dobnerovi a S. Catharina (*30. 5. 1719 Praha, †24. 5. 1790 Praha). Trochu kratší heslo měl jeho rival, jazykovědec a bohemista Josef Dobrovský (*17. 8. 1753 Giarmat, †6. 1. 1829 Staré Brno). Několik stran bylo věnováno olomouckému biskupovi Janu Dubraviovi (*kol. 1486 Plzeň, †9. 9. 1553 Kroměříž). Delší heslo měl také turnovský slavista Václav Fortunát Durych (*28. 9. 1735 Turnov, †31. 8. 1802 Turnov. Naskýtá

se otázka, jaká kritéria užíval Cerroni pro výběr biogramů učenců. Některé zde totiž ani nenajdeme, jako např. Ondřeje z Dubé (cca 1320–1412/1413), českého znalce zemského práva, nejvyššího zemského sudího a popravce Kouřimského kraje. Zde je uveden pouze Ondřej Berka z Dubé, tedy z jiného panského rodu.

Třetí díl edice obsahoval Cerroniho díly 5. a 6., tedy písmena E a F. O písmenu E je známo, že bylo ze všech dílů o českých spisovatelích a literárních vzdělancích nejkratší. Samotná jeho edice zde i s poznámkou zabírala celkem 58 stran. K oběma zde vydaným dílům se vztahoval přizpůsobený poznámkový aparát, jako v předcházejících svazcích, je však nutno upozornit, že třetí svazek byl vydán dříve než druhý. Zakončuje ho překlad resumé od Veroniky Knotkové.

Z delších hesel zde najdeme pouze biogram piaristy P. Adalberta Eglseera a S. Theresia (*30. 1. 1754 České Budějovice, †12. 8. 1821 České Budějovice / 4 s.). Psal hlavně básně (elegie), které se mu kvůli válečným poměrům na počátku 19. století nepodařilo vydat. V následujícím díle bylo věnováno rozsáhlé heslo exulantovi Martinovi Felmerovi (*16. 10. 1588 Bakov nad Jizerou, †11. 6. 1674 Žitava). Poměrně větší (3 s.) bylo věnováno i jezuitovi P. Jiřímu Plachému-Ferrovovi (*1585 Plzeň, †21. 1. 1659 Břežnice), exulantovi Samuelu Fischerovi (*25. 11. 1547 Jáchymov, †22. 6. 1600 Jena) a pražskému evangelickému knihovníkovi Petru Fraeliovi (†7. 1. 1621). Poměrně delší heslo mají rovněž císařský básník ze Slezska Salomon Frenelius a Fridenthal (*1568 Vratislav, †15. 6. 1605 Praha) a vyslanec u císaře, Andreas Fromm (*1620, †16. 10. 1683 Praha Strahov, premonstráti) konvertita a pozdější premonstrát (po ovdovění). Jeho dva synové studovali v premonstrátském filozofickém učilišti v Norbertinu.

Z krátkého nastínění hesel, které jsme zde podali, je zřejmé, že je můžeme rozdělit strukturálně na okruhy. Chronologická rovina ukazuje, že se tady rýsují nejstarší hesla zhruba do 15. století. Během celého 16. a poměrně delším přesahu až do 17. století lze sledovat činnost humanistů, utrakvistických básníků i exulantů. K tomu se družili ještě vzdělanci i z jiných okruhů, např. židé. V 17. a 18. století najdeme dosti vzdělců z jezuitského řádu, případně i z dalších řeholí, především piaristů a premonstrátů. V nejmladší vrstvě biogramů se Cerroni dovolával učenců, kteří patřili mezi jeho přátele, dokonce i těch, kteří ho přežili.

Teprve vydání tří svazků ukázalo, že plánovaný projekt, ve kterém se počítá s kritickým vydáním všech svazků edice, bude velice přínosný. Bude mnohem přínosnější, než kdyby se pořizovaly různé výtahy a selekce z tohoto díla, tak jak to požadovali někteří literární historikové na seminářích konaných v tomto směru. Odborné veřejnosti se tak dostane do rukou konečně fundovaná edice, která pomůže řešit mnohé nesrovnalosti v literárně historické práci i dalším bádání. Dosáhne se tak efektivního výsledku, který stojí za to, i kdyby se řešení mělo zúčastnit více generací editorů.

Cerroni, Johann Peter: Scriptorum Regni Bohemiae. Tomus I.: A–B. Spisovatelé království českého. Díl I.: A–B, red. Jiří Matl, Ondřej Podavka, Martin Svatoš. Praha 2016, 498 s.; Tomus II.: C–D. Spisovatelé království českého. Díl II.: C–D, red. Ondřej Podavka, Martin Svatoš. Praha 2019, 479 s.; Tomus III.: E–F. Spisovatelé království českého. Díl III.: E–F, red. Ondřej Podavka, Martin Svatoš. Praha 2017, 244 s.